

De digitalisering van de rechtspraak

In de moderne samenleving komt de nadruk steeds meer te liggen op de veranderingen onder invloed van informatie en communicatietechnologie (ICT). Het hedendaagse leven is versneld en vergemakkelijkt ten opzichte van het precomputer tijdperk. We willen de overdracht van informatie snel en toegankelijk en het liefst voor iedereen. De wensen en eisen van de Nederlander veranderen. Dit leidt uiteindelijk ook tot een innovatieslag in de rechtspraak.

Door Lara Smeets

Tijdens informatiebijeenkomsten op de rechtbank en het gerechtshof in Amsterdam zijn de plannen gepresenteerd. De komende jaren worden er op alle rechtsgebieden belangrijke en ingrijpende wijzigingen doorgevoerd.

Het doel, zoals de Raad voor de rechtspraak dat enkele jaren geleden heeft geuit, is het bereiken van 'voortvarende, digitaal toegankelijke en minder formele rechtspraak zodat een conflict snel en effectief kan worden beslecht'. Om dit doel te behalen werkt de Raad samen met het ministerie van Veiligheid en Justitie, de advocatuur en het Openbaar Ministerie. Het programma 'Kwaliteit en Innovatie (KEI)' is ontwikkeld als tool voor de beoogde kwaliteitsimpuls en efficiëncyslag. Dit programma kent vijf deelprogramma's: Civiel/bestuur, Straf, Toezicht, Digitale Toegankelijkheid en Digitale Documenten Stroom.

Deze deelprogramma's onderzoeken de mogelijkheden tot innovatie per deelgebied, waarbij een noodzakelijke wetwijziging om digitaal procederen mogelijk te maken niet wordt geschuwd. In het navolgende zullen een aantal wijzigingen inzake civiel-, bestuurs- en strafrecht worden opgesomd. Voor een uitgebreid overzicht wordt verwezen naar de Memorie van Toelichting van het 'Voorstel tot wijziging van het Wetboek

van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht'.

Bij alle genoemde data in dit artikel dient de opmerking te worden gemaakt dat deze nog kunnen wijzigen, aangezien de minister ten tijde van het verschijnen van dit artikel nieuwe vragen aan de Tweede Kamer heeft gesteld. De data waarop de wijzigingen worden doorgevoerd, kunnen derhalve nog verschuiven.

Civiel recht

In het civiele recht worden eerst de handelszaken aangepakt. Per juli 2015 wordt het voor de advocatuur verplicht een dergelijke procedure digitaal te starten. Een jaar later, per juli 2016, zal de digitale procedure ook worden opengesteld voor de zogenoemde kantonzaken. Vanaf deze datum is het voor de advocatuur ook in dergelijke zaken verplicht digitaal te procederen. Voor burgers blijft het optioneel, aangezien niet alle burgers toegang hebben tot internet. Als laatste zal in juli 2017 het verplicht digitaal procederen voor professionele partijen worden ingevoerd in verzoekzaken.

Een andere wijziging is gelegen in de vorm. Waar tot op heden een procedure enkel bij dagvaarding of verzoekschrift kan worden ingeleid zal er in de toekomst één proces-

inleiding en basisprocedure voor verzoeken en vorderingen gelden. Het wordt derhalve mogelijk een verzoek en vordering in één procedure voor te leggen aan de rechter. Deze uniformiteit zorgt voor lagere proceskosten en voorkomt dubbele griffierechten. Er zal in beginsel geen recht meer bestaan op re- en dupliek of pleidooi. De mondelinge behandeling zal meer centraal komen te staan. Mocht de zaak hiertoe uitnodigen kan de rechter flexibiliteit tonen en afwijken van de basisprocedure en alsnog een schriftelijke ronde bevelen. De regierol van de rechter wordt versterkt. Er kunnen geluidsopnames worden gemaakt in plaats van een proces-verbaal en zoals het er nu naar uit ziet wordt er een mogelijkheid gecreëerd voor een mondelinge uitspraak. Processtukken kunnen digitaal worden ingediend en 24-7 worden geraadpleegd via "mijn zaak". Via deze account kan worden gecorrespondeerd met de rechtbank, niet (meer) per e-mail. Het dossier kan worden gedownload tot 6 maanden na het definitief worden van het vonnis.

Er worden ook meer wettelijke termijnen ingevoerd voor het verrichten van de diverse proceshandelingen. Zo zal het verweer in kantonzaken binnen vier weken moeten zijn ingediend en geldt er een termijn van zes weken voor overige civiele zaken. Daarnaast zal de rechter binnen een termijn van zes weken uitspraak moeten doen. De rechter kan hier echter uitstel voor krijgen mocht deze termijn niet haalbaar blijken. Een andere wijziging die de advocatuur zal opmerken is de rol van deurwaarders in civiele vorderingszaken. In de toekomst is gebruik van een deurwaarder geen absolute voorwaarde meer. De oproeping van de wederpartij is vormvrij en kan bijvoorbeeld per brief of email plaatsvinden. Mocht de wederpartij niet in het geding verschijnen zal alsnog betekening van een oproepingsverzoek per deurwaarder dienen te geschieden. De rechter zal anders geen verstekvonnis

kunnen wijzen. Het voordeel ligt met name in de kostenbesparing. De oproeping in verzoekzaken zal niet worden gewijzigd, aangezien hier reeds geen oproeping per deurwaarder vereist is. Tevens verdwijnt de noodzakelijke publicatie in een dagblad indien de gedaagde geen vaste woon- of verblijfplaats heeft. Bekendmaking aan deze burgers zullen worden gepubliceerd in de digitale Staatscourant. Deze wijziging zal naar verluidt miljoenen euro's besparing kunnen opleveren.

In de nieuwe basisprocedure zullen partijen na het digitaal versturen van het inleidende processtuk ook niet meer gehouden zijn een afschrift van hun schrijven aan de rechtbank te zenden naar de wederpartij. Vanwege de digitale verstrekking zal de rechtbank het inkomende document zelf aan de wederpartij ter beschikking stellen. Dit zal niet gelden indien partijen niet digitaal maar op papier procederen.

Bestuursrecht

De oorspronkelijke gedachte was het bestuursrecht te harmoniseren met het burgerlijke recht, echter is er uiteindelijk toch voor gekozen om beide rechtsgebieden niet te regelen in één proceswet, maar zowel het Rv als het Awb te behouden. De essentiële verschillen in positie van partijen (burger vs. burger en burger vs. overheid) kunnen op dit moment nog onvoldoende worden overbrugd.

De wijzigingen in het bestuursrecht zijn minder ingrijpend dan in het civiele recht, omdat er in 2013 al de nodige veranderingen in de Awb zijn aangebracht. De bestuursrechter heeft al meer regie, is in bepaalde zaken vaak al sneller in staat om een einduitspraak te geven middels het vroegtijdig bevelen van een mondelinge behandeling en heeft reeds de bevoegdheid, mocht de zaak zich daarvoor lenen, mondelinge uitspraak te doen.

Ook is er al een mogelijkheid om het proces digitaal te starten, echter wordt daar niet altijd gebruik van gemaakt. Vanaf juli 2016 zal, net zoals dat dan reeds zal gelden in civiele vorderingszaken, het digitaal proce-

deren verplicht worden voor professionele partijen.

Daarnaast worden er in het bestuursrecht ook een aantal termijnen aangepast. Zo zal het voor het bestuursorgaan niet meer noodzakelijk zijn het verweerschrift in te dienen binnen 4 weken na de start van de procedure, maar gaan de 4 weken pas lopen nadat er gronden zijn ingediend. Hiermee worden onnodige handelingen zoals het aanvragen van uitstel voorkomen.

Verder zal het gebruik van de 'antwoordkaart', zoals dat thans al gebruikt wordt in bezwaar- en administratief beroep-procedures, worden doorgevoerd in zaken bij de bestuursrechter. Mocht de bestuursrechter de zaak eenvoudig wensen af te doen, waarbij de rechter een zitting niet noodzakelijk acht, stuurt de rechter een antwoordkaart naar partijen met het verzoek aan te geven of zij wensen te worden gehoord. Bij het uitblijven een antwoord zal er geen zitting plaatsvinden. Indien een der partijen aangeeft een mondelinge behandeling te wensen zal deze altijd dienen plaats te vinden.

Strafrecht

Voor de strafrechtadvocatuur zullen de wijzigingen in het werkproces in beginsel ook

minder gevolgen hebben. De door te voeren wijzigingen zullen met name grote gevolgen hebben voor de samenwerking tussen de politie, het parket en de verkeerstoren. De wijze van verstrekken en verwerken van informatie zal landelijk op eenzelfde wijze moeten worden gedaan, waardoor er op menig afdeling veel zal veranderen.

Waar de dossiers nu nog in de verschillende lagen van dossierbehandeling meermalen worden gekopieerd, gescand en verstuurd zal in de toekomst alles per internet worden gedaan. Voor de verkeerstoren is een grote rol weggelegd. In de verkeerstoren werken het OM en de rechtspraak samen. Alle informatie zal tegelijkertijd voor alle instanties, waaronder ook de advocatuur, beschikbaar zijn. Hierdoor zal de procesvoering sneller worden, waardoor het strafproces efficiënter zal verlopen en er sneller een einduitspraak gedaan kan worden. Op dit moment worden in sommige arrondissementen de dossiers, op verzoek, al digitaal verstrekt.

Voor een compleet overzicht van de wijzigingen wordt u verwezen naar de informatiepagina's van de overheid. Aangezien de door te voeren wijzigingen nog niet allemaal definitief zijn vastgesteld kunnen er nog wijzigingen worden doorgevoerd. ■